

Rozsnyay K. rajza.

A ZOMÁNC-FESTÉSZET NAGYMESTERE.

Csodás szép mű járja be most diadalmasan Európa nagy városait: *Herkomer* Hubertnek, a világhírű bajor-angol festőművésznek egy díszpajzsa, „The Triumph of the hour“.

Valószínű, hogy már a jövő év folyamán Budapesten is látható lesz a remekmű s nem kételkedem abban, hogy a magyar műértő közönség azt épp oly, ha nem még fokozottabb lelkesedéssel fogadja, mint az itt Berlinben történt.

Tizenegy ércbe illesztett zománcfestmény dicsóítja az idő örök győzedelmét. Lehetetlen ezeknek a festményeknek a szépségét leírni. Bámulattal állottam az itteni Schulte-féle szalonban az idegen jövevényű remekmű előtt. Nem ismertem ezt az anyagot, ezeket a színeket, amelyekben a hatalmas drámai kifejezőképesség harmonikusan olvad össze a dekoratív hatással. Tehát olyas valami ez, amit olaj- és vízfestménynyel a tökéletességig soha sem fognak elérni? Zománc! Hiszen ez az anyag művészi szempontból eddig nonszensz volt. Penicaud, Limonsin és Reymond, akik Berlinben is jól vannak képviselve, mind igen derék díszítő-munkát végeztek, de a művész lelkét hidegen hagyják. A mai zománccal festő művészek sem produkálnak jobbat, mint amit „kiváló iparosmunkának“ nevezhetnénk. És tényleg, az a — mondjuk — művelt nagyközönség, amely végigjárja egyszer-kétszer életében a múzeumokat, meg-megnézegeti az időszakos kiállításokat is, az ezer esetben kilencszázkilencvenkilencszer nem is tekinti másnak a zománccot, mint iparos kezébe való anyagnak, mert nem is látott eddig magas művészi nivón álló zománcfestményt. A sok ezer zománcozott ezüst dohányszelence, csésze és más dísz tárgy, amely a mi derék aranyműveseink műhelyeiből évenként kikerül, bizony nem mutat művészi festményt. És ime, megjelenik egyszerre egy hatalmas zománcfestmény, amelyről a legszigorúbb műkritikus is kénytelen elismerni, hogy úgy mint zománc és mint festmény remekmű. A ki pedig alkotta: művész, a ki iparos! Elismert nagy mester, aki iparosok anyagával dolgozik, fest, vagy inkább: dalol, gyönyörű gondolatokat, remek szavakkal, a melyekhez a lélekemelő zenét a legharmonikusabb színek csengő akkordjai szolgáltatják.

Ilyen Herkomer zománcfestése. Aligha túlzok, ha azt állítom, hogy ilyenek az ő többi művei is. Sajnos, a „Magyar Iparművészet“ korlátolt tere nem engedi, hogy bővebben

·DÍSZPAJZS, FESTETT ZOMÁNCOS KÉPEKKEL.
HERKOMER H. MŰVE.

foglalkozzunk a mester eddigi működésével, a melyet a magyar közönség nagyrészt nem ismer. De midőn bemutatjuk a díszpajzs pompás fotografiáját, amelyet a művész maga készséggel és szép levél kíséretében küldött el e sorok írójának, néhány rövid szóban megemlékezhetünk legalább arról, hogy Herkomer már 1878-ban nagy aranyérmert nyert Párisban és már akkor mint elsőrendű művészt írtak és beszéltek róla. Nagy, nemzetközi hírességének ajtóit-kapuit azonban az ő híres „Fehérruhás hölgy“-e tárta ki 1886-ban. Olyan diadalútát, talán Munkácsy „Krisztus Pilátus előtt“-jét kivéve, festmény még nem tett meg, mint a „Fehérruhás hölgy“. Osztatlan elismerés, sok kitüntetés és egész vagyonokkal fizetett arckép-megrendelések csak úgy hullottak a művész ölébe. Jellemző erre nézve az angol királynő egy mondása, a mely Herkomerre vonatkozik. A midőn azt kérdezte tőle valaki, hogy miért festeti magát mindig idegen művészekkel és nem pl. az angol Herkomerrel, így felelt: „Annyi pénzem nincs, hogy velem festessem arcképemet!“

És ez a művész, a kit földi javakkal úgy megáldott a Mindenható, nem volt megelégedve saját alkotásaival. Fáradhatatlan lelke folyton kutatott, újabb után, főleg olyan anyag és eszköz után, a melylyel gondolatait jobban kifejezhetné, mint olaj- és vízfestékekkel, mint a pasztellel. Feltalált új módszert műnyomatok előállítására, a melyet róla neveztek el „Herkomtypie“-nek. Majd pedig általános tetszést aratott pompás elefántcsont-faragványaival és ezüst betéteivel, a melyeknek dekoratív hatása azonban őt hidegen hagyta. De ezzel sem állott meg a kutatásban, mert művészi törekvése nem ismert határt. És egy szerencsés véletlen, olyan véletlen, a melyen más művész mit sem törődve egyszerűen elsiklott volna, alkalmat nyújtott neki arra, hogy a zománccfestést nagyobb tökéletességre emelje, mint valaha volt. Maga írja hozzánk intézett levelében, hogy két évvel ezelőtt Birminghamben néhány tanulófiút látott zománccozni. Anyag és módszer akkor még annyira ismeretlenek voltak előtte, hogy azt kérdezte: „Mi az a zománc?“

Most pedig nézzük meg a remekművet. Az eredeti hét angol láb, vagyis mintegy másfél méter hosszú és megfelelően széles. A tizenegy zománckép, halvány fényt árasztó, arany és ezüst színű modellált bronzlapba illeszkedik, amely ringó hullámokat képez szimbolumaképp a tovarepülő, örökké váltakozó időnek. Aranyba öntött mondatok magyarázzák a festmények értelmét és lent húzódik végig domború betűkben a mottó: „The Triumph of the hour“.*

* Paulus, a kiváló esztétikus így magyarázza a 11 festményt, amelyekben az óra győzedelmes hatalmát mutatja:

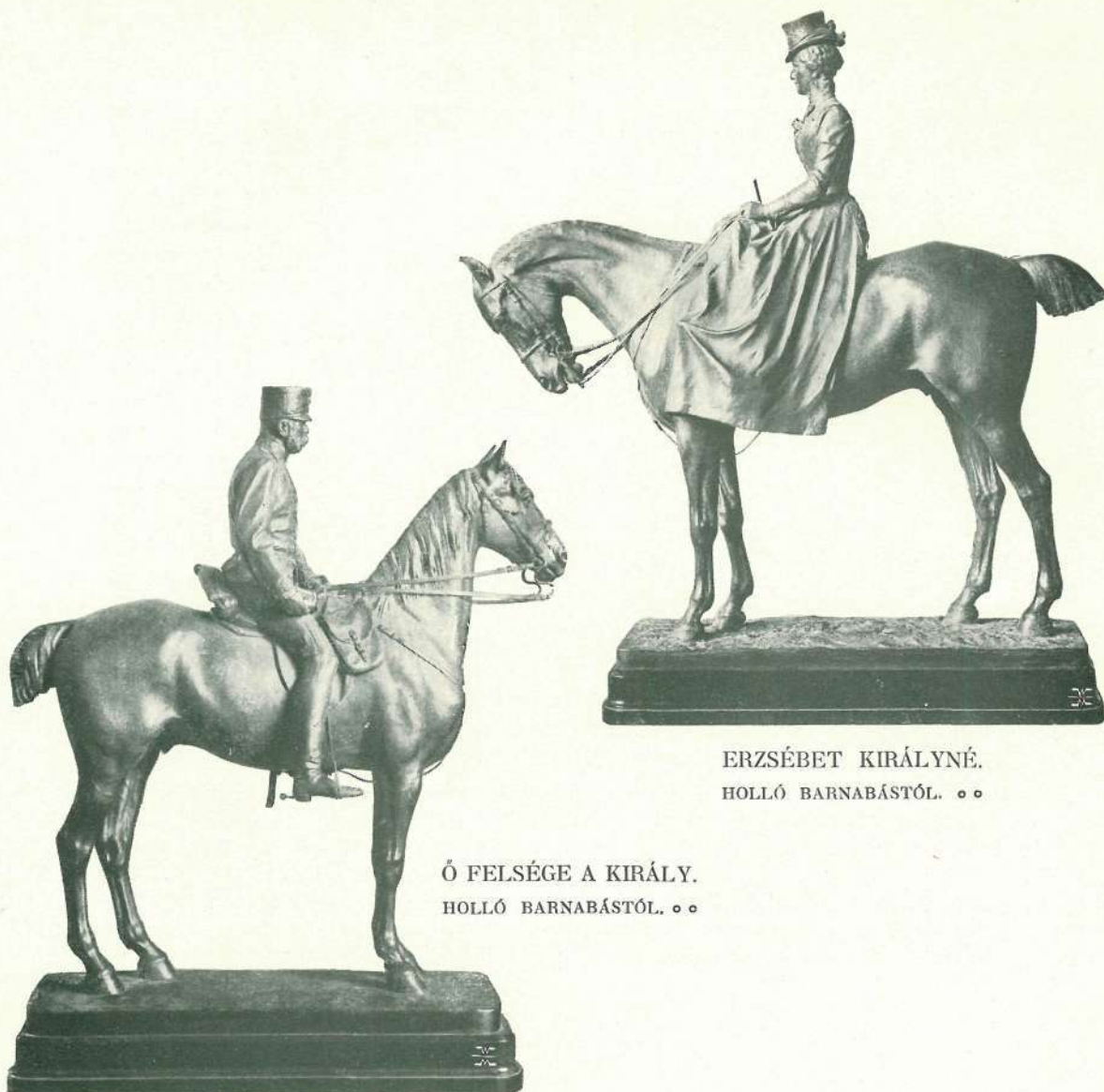
I. „A legmagasztosabbat a legalantosabb fogja megsemmisíteni.“ A dicsőség véget ér. A brutális, meztelen erő a királylyal együtt megsemmisíti a kultur- és állambölcsészetet.

II. A legmagasabb megérinti a leggyengébbet.“ A legtisztább asszony magához emeli a leggyöngébbet és talán nem tisztát.

III. és IV. „A szerelemnek szenvednie kell.“ Ezt a témát a művész két képben dolgozta fel: A felsőn a „Ueu guerismus umbram“ felíratu napóra adja meg a megértéshez a kulcsot. Az erős férfi karjaiban tartja a megtört asszonyt, aki már szerelmében szenvedni át első, mély fájdalmát. Tágabb értelemben itt a művész valószínűleg a szellemi és érzéki szerelem küzdelmét érti. A második képen az anyának gyermeke iránt érzett szeretete végtelen odaadásában nyilatkozik meg; nem is sejti a veszedelmet, amelyet az Óra halálosan reáharít.

V. „A kétségbeesés vakká tesz.“ Egy szerencsétlen némbér térdepel a kárhozatal mélysége előtt, nem tudva, hogy mit cselekszik. Utolsó pillanatban látja a tátongó űrt és borzongva fordul vissza: csak a hiányzó alkalom menti meg gyakran az embert.

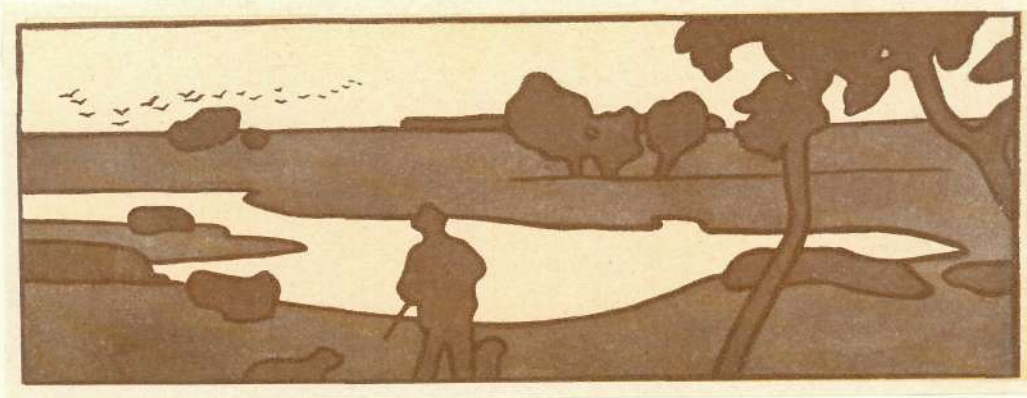
VI. „A hit teremtsen reményt.“ A hit el van terjedve és kell is, hogy terjedjen. Az embernek erőt ad, hogy a legkülönbözőbb csábításoknak ellenálljon. A világon a hitnek legtermészetesebb, legtisztább képviselője a pásztor.

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ.
HOLLÓ BARNABÁSTÓL. ○ ○

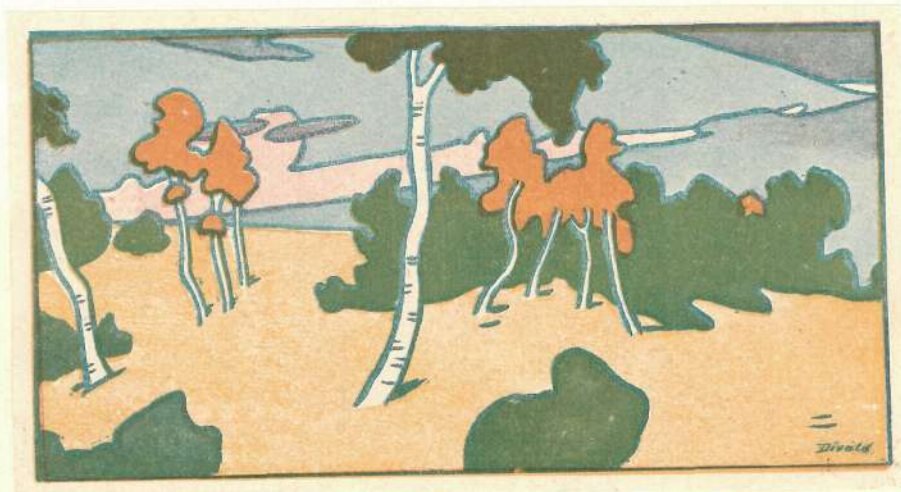
Ő FELSÉGE A KIRÁLY.
HOLLÓ BARNABÁSTÓL. ○ ○

DEKORATÍV TÁJKÉP.
EDVI ILLÉS ALADÁRTÓL.

○○○○ PÁRKA. ○○○○
 OPELESCENS ÜVEGMOZAIK.
 KÉSZÍTETTE ROTH MIKSA.

DEKORATIV TÁJKÉP.
 EDVI ILLÉS ALADÁRTÓL.

A teremtést és az elmúlást az emberi létben fejezte ki e művében a művész. Változatos, drámai hatású jelenetekben írja le gondolatait. Közös bennük csak egy gondolat, hogy minden a végenyészeté, csak egy marad örökké, az idő, vagy az ő nyelvén: „Az óra“. Feltartóztatlanul siet tova romok és virágzó élet fölött, legyőzhetetlenül, örökös diadallal. Érzéketlen, ingadozó, majd adományoz, majd rabol, osztogat bánatot, ritkán örömet és félenken kérdi az ember: „Mit hoz vajjon a következő óra?“

Igazán gyönyörűen oldotta meg Herkomer ezt a problémát, amely szellemét foglalkoztatta. És ami a dicséretnek legfőbb szuperlatívusa: el kell ismernünk, hogy *csak így* kellett gondolkodásának végződnie és csak így helyes a megoldás. Nem bánjuk, akárhogyan is vélekednek kritikusok és művészek a gondolatfestésről; ha e pajzs előtt állunk látjuk, hogy az anyagkészítő, a színek költője, a filozófus és a komponista mily harmonikusan szövetkeznek egy személyben.

Sólyom Gyula (Berlin).

VII. „Az eltévelyedett hiányozni fog“. A művész itt a világtörténelem legszörnyűbb tévedésére mutat, amely más alakban ugyan, de ma is létezik. (Zárda – papok, stb.)

VIII. „A megfejthetetlen örökké tartson.“ Az utolsó talányok maradjanak a végtelenségig megfejthetetlenek. A fausztiasan gondolkodó embert még mindig tátongó úr választja el a szfinksztől, aki mozdulatlanul nyugszik, elmélkedik és nem hallgatja meg. Hiába minden kutatása és fáradozása, nem fogja megtalálni a rejtvény megfejtését.

IX. „A magasztos nyujtson kezét az elesettnek.“ Ama hit vezeti a szenvedőt a fejedelem trónja elé: hogy betegsége, még ha öröklött is, elmúlik a király érintésétől. Jótékonyan nyílnak a király keze, aki egy nagyobb úr előtt, az Óra előtt nem több, mint a szenvedő, törékeny beteg.

X. „Az idő megőrli az emléket.“ Ez az a békítő gondolat, a melyben az emberiség szenvedése enyhülést talál. A dálnok dalában éljen tovább emléke.

XI. „Az Óra minden dicsőségével álljon örökké fenn.“ Ime, itt áll mint gyönyörű nő, diadalmasan és magasra emelt baljában a győzedelmes Nike. Hatalmának és adományainak súlyát mutatja teli gyümölcsessel a fa, a hozzá támasztott kasza, amelylyel minden létezőt megsemmisít, a fővényóra, a csobogó víz, szimbolumai az örök változásnak és csak maga a változás örök; de most egy titokteljes kéz nyúl utána, hogy tovavezesse. Mert maga az Óra is alattvalója egy magasabbnak: az Isteni törvénynek.

Ez védő szárnyait kiterjeszti a Mindenség fölé és különösen őrzi az órát. A Mindenség ellenállhatatlanul engedelmeskedik, mint az isteni törvény hatalmából odaláncolt emberpár a pajzson. A két fegyveres alak jobbról és balról az Órától a pajzs közepén az ő végrehajtói.

A kapu alatt agg férfiú húzza a harangkötelet; a harangok megszólalnak és új életet hívnak, amely éppen olyan gyámoltalan és ók dicsőségét, nagy szégyenét hirdetik, – az agg férfiú ekkor összerogy. Az örökös változásban a régi elmúlik, hogy az újnak adjon helyet és csak egy áll diadallal: „az Óra“.

